

Årshjul för språk-, läs- och skrivutveckling, läsåret 2023/ 2024

Årshjulet i SLS, språk-läs- och skrivutveckling är ett stöd för planering och en del av grovplaneringarna i sv och sva samt en beskrivning av en språk- och kunskapsutvecklande undervisning, analog och digital, i alla ämnen.

Årshjulet består av två delar. Del 1 beskriver kommungemensamma aktiviteter från förskoleklass till årskurs 9. Del 2 beskriver vad som utmärker den pågående språk- och kunskapsutvecklande undervisningen i alla ämnen och verksamheter. Sedan läsåret 2018/2019 har vi följt detta årshjul. Det skapades med fokus på att främja läsintresse. Årshjulet revideras varje år av representanter från varje årskurs.

Det finns en screeningplan i sv och sva där alla elever följs upp i sin språk-läs- och skrivutveckling. Den fylls i av ansvariga lärare i sv/sva. Vi har gemensamma uppföljningar tillsammans med speciallärare i sv/sva på respektive skola.

Elevresultaten följs upp gemensamt på respektive skola. Intentionen är att specialläraren i sv/sva är med. I de fall då speciallärarrollen saknas är en förstelärare i sv/sva med eller en representant från EHT.

Sedan 1 juli 2019 gäller bestämmelser i skollagen om en garanti för tidiga stödinsatser från förskoleklassen till och med årskurs 3. Syftet med garantin är att tidigt uppmärksamma elever som är i behov av stöd i sitt lärande i svenska och svenska som andraspråk. Läs mer på Skolverket [här](#). I förskoleklassen genomförs och dokumenteras Skolverkets obligatoriska kartläggningmaterial "Hitta språket". I åk 1-3 genomförs och dokumenteras de obligatoriska nationella bedömningsstöden i sv och sva i läs- och skrivutveckling.

Kommungemensamma aktiviteter

Höstterminen 2023

När och vad?	Mer om aktiviteten	Årskurs
<i>Ett uppdrag vid läsårsstarten</i>	Vi har ett gemensamt uppdrag varje år, förskoleklass till årskurs 3. Läsning eller skrivning i någon form samt värdegrunden och de 17 globala målen är en del av detta uppdrag. Syftet är samtidigt att skapa Vi-känsla. Det ges vid skolstart och redovisas på FN-dagen.	<i>Förskoleklass till och med årskurs 3</i>
<i>Undervisning för läsinträsse.</i> <i>Ge tid lärarens högläsning och textsamtal.</i> <i>Ge tid för elevens egen läsning/parläsning.</i>	<p>Att skapa en nyfikenhet, ett intresse och tilltro till läsning är centralt och grundläggande i all undervisning för att utveckla elevernas språk-, läs- och skrivförmåga.</p> <p>Lärarens högläsning med textsamtal i alla verksamheter och ämnen skapar gemenskap, ett stort ordförråd och en grund för en god läsförståelse. Elevernas läsinträsse startar oftast i den gemensamma högläsningen. Årskurs F-6 ger daglig tid för elevernas egen läsning eller parläsning, både analog och digital.</p> <p>Fastställd daglig lästid enskilt eller i par: Åk 1 – 20 minuter, åk 2 – 30 minuter, åk 3 – 40 minuter.</p> <p>Läs vidare under Pågående undervisning i språk-, läs- och skrivutveckling</p>	<i>Förskoleklass till årskurs 9</i>
<i>Samtal med vårdnadshavare om läsning</i>	Vi samtalar med vårdnadshavare om betydelsen av högläsning och elevens egen läsning till exempel i samband med lära-känna-samtal, vårdnadshavarmöten och utvecklingsamtal. Läs mer här nedan ”Spelar läsning någon roll?” Vi behöver intressera oss för barn och ungdomars läsning och ställa frågor till dem om hur det går med läsningen. Vad kan vi göra tillsammans för att utveckla elevens läsning? Det ger läshälsa.	<i>Förskoleklass till årskurs 9</i>

<i>Samarbete mellan grundskolan och kommunbiblioteket</i>	F-klass: Lånekort och bokprat, september Årskurs 4: Bokprat, mars	<i>F-klass och årskurs 4</i>
<i>Extra satsning på undervisning som främjar fonemisk medvetenhet, säker avkodning och ett gott läsflyt.</i> <i>Upprepad läsning – särskilt i starten av ht.</i> <i>Läsförståelse</i>	I förskoleklass har undervisningen fokus på att utveckla elevernas förmåga att samtala, att kunna berätta sammanhängande, kunna koppla samman bokstäver med deras språkljud, visa intresse för högläsning, kunna delta i samtal om text och bild samt att börja förstå hur man avkodar. Direkt från skolstart i årskurs 1 är det viktigt med en strukturerad undervisning som syftar till att eleven snabbt blir säker på att koppla ihop hur bokstaven ser ut med hur den låter för att kunna ljuda och avkoda en text. Så snart eleven har börjat att koppla ihop fonem med grafem undervisar vi för ett ökat läsflyt i alla årskurser. Alla årskurser har olika upplägg, bland annat genom upprepade läsning . I årskurs 4-6 fortsätter vi att undervisa för ett ökat läsflyt, läsförståelse, läsmotivation och läsengagemang genom egen läsning, gemensam läsning, läsning i grupp och par.	<i>Förskoleklass till årskurs 9</i>
<i>Read Hour 8 september</i>	I anslutning till Read Hour uppmärksammas vi på något sätt läsningens betydelse lite extra tillsammans med våra elever. Under dagen ges mycket tid för läsning enskilt eller i par.	<i>Alla årskurser</i>
<i>Vecka 43</i> PEPP inför LÄSLOVET!	Genomförs av alla årskurser på valfritt sätt. Vi beställer, delar ut och läser den årliga Barnbokskatalogen från Kulturrådet. Läs mer här . Årets tema på Läslovet är vänlighet. Läs mer här .	<i>Alla årskurser</i>
<i>Vecka 44</i> LÄSLOV	Fritidshemmen satsar på högläsning för alla elever.	<i>Fritidshemmen</i>
<i>Vecka 46</i> <i>Internationella barnboksveckan</i>	Under vecka 46 firas Barnboksveckan runt om i landet på olika sätt. Vi inspirerar varandra med olika valfria innehåll. Kura gryning, som brukar inleda läsveckan, betyder att vi högläser tidigt på morgonen, vilket skapar en fin stämning. Alla årskurser	<i>Alla årskurser</i>

<p><i>Måndagen den 13 november Kura Gryning</i></p> <p><i>Torsdagen den 16 november Nationella läsdagen</i></p>	<p>genomför aktiviteten på valfritt sätt. Ett förslag är att inspireras av webbsida Nordisk litteraturvecka 1999 utropade Svenska Barnboksintitutet i samarbete med Lärarförbundet torsdagen i vecka 46 till en nationell läsdag för landets alla skolor som sedan permanentades.</p>	
---	---	--

Vårterminen 2024

När och vad?	Mer om aktiviteten	Årskurs
<p><i>Läslustveckor Januari och februari</i></p>	<p>Många klasser från åk 1-3 har läsuppdrag med hem varje dag. Men, har man inte det kan det vara bra med en läslustvecka eller läsveckor som en extra satsning i skolan och gärna hemma, i valfri form när det passar laget, genom pappersböcker och/eller digitalt genom Polyfino.</p>	<p><i>Förskoleklass till årskurs 6</i></p>
<p><i>Läspepp i någon form inför sportlovet</i></p>	<p>Läspeppen kan också vara som en del där fokus även läggs på fysisk aktivitet, matematik samt till exempel läsning på engelska.</p>	<p><i>Förskoleklass till och med årskurs 9 samt fritidshemmen</i></p>
<p><i>Sportlovet</i></p>	<p>Fritidshemmen satsar på högläsning för alla varje dag.</p>	<p><i>Fritidshemmen</i></p>
<p><i>World Read Aloud Day onsdagen den 7 februari.</i></p>	<p>Read Aloud Day! Alla läser högt! Alla lärare startar alla lektioner och samlingar med 90 sekunders läsning eller längre, i alla ämnen och verksamheter. Helst även vi vuxna på olika möten. Vi är alla varandras läsande förebilder. Det ger en härlig läsglädje och gemenskap. All litteratur i alla former är välkomna att läsas och lyssnas på. Vi tipsar varandra om litteratur som passar alla så att vi kommer igång. Idén om 90 sekunders högläsning är Anne-Marie Körlings. Du kan läsa mer om lektionsaktiviteten. Aktiviteten passar utmärkt alla lektioner under hela läsåret. Det är ett fint sätt att på kort tid locka till läsning och ge varandra boktips.</p>	<p><i>Förskoleklass till och med årskurs 9 samt fritidshemmen</i></p>
<p><i>Torsdagen den 21 mars firar vi Världspoesi-dagen och "Rocka sockorna-dagen"</i></p> <p><i>Poesivecka/veckor</i></p>	<p>Vi firar Världspoesidagen som är instiftad av UNESCO den 21 mars. Denna dag brukar vi också uppmärksamma att olika är bra genom att vi "Rockar sockorna". Innehållen passar fint ihop.</p> <p>Ett förslag på hur man kan arbeta med poesi är att arbeta tillsammans med de 17 globala målen. Årets tema är Klimathopp. För mer information och inspiration se Sustainable Poetry.</p>	<p><i>Förskoleklass till och med årskurs 9</i></p>

	<p>När det passar arbetslaget arbetar man med genren poesi under en period. Ett förslag är att man läser en dikt om dagen i en vecka eller två för att lyfta poesin. Ett enkelt sätt är att sätta upp de lästa dikterna och rösta fram klassens vinnande dikt i "Dikttoppen".</p> <p>På kommunens webbsida; utvecklingsprojekt finns ett tipsdokument om förslag på undervisning då eleverna skriver egna dikter.</p>	
<p><i>ALMA-priset</i></p> <p><i>Astrid Lindgren Memorial Award</i></p> <p><i>Prisutdelning under mars månad.</i></p>	<p>Vi uppmärksammar den årliga pristagaren av världens finaste pris, 5 miljoner kr, till en barnboksförfattare som skriver i Astrid Lindgrens anda. Priset tillkännages live på ALMA:s webbsida.</p> <p>På ALMA:s webbsida finns lärarhandledningar till tidigare pristagares böcker, samt tips för att skapa läslust och här berättar en åk 4 hur de arbetar från en bilderbok till Stop Motion digitalt. En idé är att passa på att uppmärksamma författaren Astrid Lindgren.</p>	<p><i>Årskurs F-6</i></p>
<p><i>Påsklovet</i></p> <p><i>Läspepp</i></p>	<p>Vi peppar inför lovet med läsning, fysisk aktivitet, matematik och till exempel läsning på engelska. Allt utifrån hur det passar i varje arbetslag.</p> <p>Fritidshemmen satsar på högläsning för alla varje dag.</p>	<p><i>Alla verksamheter</i></p>
<p><i>Tisdag 2 april, Internationella Barnboksdagen. Vi firar i år 28 mars.</i></p> <p><i>Tisdag 23 april Världsbokdagen</i></p>	<p>Vi firar Barnboksdagen och/eller Världsbokdagen. Arbetslaget beslutar om vad som passar bäst. Man kan till exempel göra en världsbokvecka, med någon speciell läsaktivitet till exempel läskompisar eller bokbytardag denna vecka.</p>	<p><i>Förskoleklass till och med årskurs 9 samt fritidshemmen</i></p>
<p><i>Sommarläsning</i></p>	<p>Vi uppmuntrar till läsning under sommarlovet. Det är viktigt att starta samtalet om vikten av läsning på olika sätt, på papper och digitalt, i god tid före avslutningen.</p>	<p><i>Alla årskurser och verksamheter</i></p>

Pågående undervisning i språk-, läs- och skrivutveckling

Följande undervisning gynnar alla elever; både för de elever som läser enligt kursplanen i svenska och svenska som andraspråk.

Ämne	Innehåll	Verksamhet
<i>Språk- och kunskaps-utvecklande undervisning i alla ämnen</i>	<p>Vi lämnar inte elever ensamma i sitt lärande. Vi högläser alla typer av texter tillsammans i alla ämnen för att få med oss alla elever. Vi samtalar om texten. Det ökar tillgängligheten. Vi lärare undervisar om nya begrepp och ord så att alla elever verkligen förstår dem, får använda orden muntligt och skriftligt för att befästa dem och på så sätt utvidga sitt ordförråd.</p> <p>Läraren modellerar strategier för lärande exempelvis gör tankestopp, ställer frågor, tänker högt vid högläsning. Eleven bygger då upp verktyg för att senare kunna ta sig an texter och skrivuppgifter på egen hand.</p> <p>Lektionerna är strukturerade och har tydligt ämnesinnehåll och tydliga mål med språkliga aktiviteter, anpassade så att alla elever kan delta. Språk, tanke och ämnesinnehåll utvecklas hand i hand. Undervisningen formas av elevaktiva arbetssätt med hög språklig interaktion mellan eleverna då man ofta bjuds in att tänka enskilt, i par och alla (EPA).</p> <p>Vi startar i det muntliga gemensamma arbetet och gör "byggnadsställningar" så att alla kan tänka, kommunicera och lära kring samma lektionsinnehåll, till exempel genom startmeningar och lucktexter som skriftligt stöd. På så sätt skapar vi en undervisning som både stöttar och utmanar. Undervisningen är inspirerad av cirkelmodellen som är ett utmärkande drag för vår språk- och kunskapsutvecklande undervisning. Vi tydliggör textgenre och ämnesinnehåll. Lärare och elever visar och gör tillsammans före enskilt arbete.</p>	<i>Alla årskurser och verksamheter</i>
<i>Högläsning av texter och samtal om text och bild för läsförståelse, ökad kunskap och läsintresse.</i>	<p>Vårt mål är att lärarens högläsning med textsamtal i alla typer av texter är en daglig aktivitet som eleven kan möta i alla ämnen och verksamheter.</p> <p>Högläsningen ökar tillgängligheten till texter för alla elever. Alla elever bjuds in att tänka om text.</p> <p>Texten i sig kan också väljas utifrån olika behov, till exempel för att utveckla tankar och samtal om människors lika värde eller en</p>	<i>Alla årskurser</i>

	<p>faktatext i till exempel SO, NO och matematik. Det är viktigt att eleverna så ofta som det är möjligt kan se texten som projiceras på storbild. Det ökar tillgängligheten och koncentrationen. Här är en text om modeller för textsamtal skrivet av läsforskaren Barbro Westlund.</p> <p>Adjunkten , läsfrämjaren och lärarutbildaren Anne-Marie Körling ger här ett exempel på hur planering och genomförande av ett textsamtal kan gå till. För fler exempel skriv ”textsamtal” i sökrutan på korlingsord.se. Här är ett exempel på textsamtal skrivet av Körling där hon modellerar hur man lyssnar på eleven och ställer bekräftande följdfrågor, håller kvar eleven i innehållet, visar hur man får fram vad man vet om huvudpersonen och vilka slutsatser man kan dra av det.</p>	
<p><i>Egen lästid för eleven, analogt och digitalt</i></p>	<p>Vårt mål är att varje elev ska få en egen lässtund varje dag, ur olika genrer, analogt eller digitalt. Lässtunden kan kompletteras med någon aktivitet delar av stunden. Ibland kan elever komma igång med sin läsning genom att läsa i par. Det blir då samtidigt en social aktivitet.</p> <p>Det är bra att alla elever har tillgång till ILT/inläsningstjänst och Polyfino och vet hur man gör.</p> <p>Här är tankar om hur man kan skapa läsvänliga klassrum; korlingsord.se</p>	<p><i>Alla årskurser</i></p>
<p><i>Undervisning för läsförståelse</i></p>	<p>För att eleven ska kunna läsa och förstå behöver vi som lärare medvetet undervisa eleverna i läsförståelse. Redan i slutet av årskurs 1 finns kriterier för godtagbara kunskaper i läsförståelse i sv och sva.</p> <p>Vi inspireras av bland annat Anne-Marie Körlings olika språkberikande ingångar för variation och för att nå hög kognitiv nivå för alla elever i alla åldrar. Att skriva sig in i texten och bilden ökar också läsförståelsen. Att få ställa frågor och att göra kopplingar är en kraftfull strategi för att läsa och förstå. I kapitlet Läsförståelse i LegiLexis e-bok Lära barn att läsa står förslag på undervisning före, under och efter läsning av en text.</p>	<p><i>Alla årskurser</i></p>
<p><i>Undervisning för ökat läsflyt</i></p>	<p>Alla årskurser har perioder av upprepad läsning vid behov för ökat läsflyt. Ett sätt att även träna på läsflyt hemma är att starta läsläxan varje dag med</p>	<p><i>Alla årskurser</i></p>

	<p>”minutläsning”, läs så långt du hinner på en minut, upprepa 3 gånger. Börja om och läs samma text varje gång. Eleven hinner lite längre varje gång. En medveten satsning för att utveckla ett större ordförråd ger också högre läsflyt.</p>	
<p><i>Undervisning för att bygga ordförråd</i></p>	<p>Alla lärare är med och utvecklar elevernas förståelse för både vardagliga och ämnesspecifika ord och begrepp genom undervisningen. Genom olika språkberikande lektionsidéer bygger vi och uppmärksammar ord och uttryck. I den gemensamma högläsningen av texter i olika genrer får eleverna möta många nya ord och uttryck som man annars inte skulle använt i dagligt tal. Orden kan samlas i en synlig ordlista på väggen. Man behöver få använda och möta orden många gånger för att befästa dem. Ett sätt är att få arbeta med begreppen på olika sätt till exempel digitalt genom appen Quizlet.</p>	<p><i>Alla årskurser</i></p>

<p><i>Ge varandra lästips för läsintresse</i></p>	<p>Vi har många sätt att ge varandra lästips. En favorit bland alla sätt att ge varandra lästips är Anne-Marie Körlings idé att högläsa 90 sekunder ur böcker i olika genrer i början eller i slutet av en lektion. Det lockar till läsning och ger alla en chans att möta olika slags böcker.</p>	<p><i>Alla årskurser</i></p>
<p><i>Synliggöra läsningen på skolan och läsande förebilder för läsintresse</i></p>	<p>Alla arbetslag arbetar aktivt med att visa att vi är en läsande skola. Vi inspireras bland annat av Körlings tankar om ”Manifest för synligt läsande i skolan”. Vi arbetar med läsande förebilder, där både vuxna och elever visar att vi läser på olika sätt. Vi har böcker i klassrummen och dukar med böcker och omslag på väggar och i fönster, där det passar. Allt för att locka till läsning och göra oss nyfikna på varandras läsning.</p>	<p><i>Alla årskurser</i></p>
<p><i>Skriva sig till läsning och lärande, analogt och digitalt</i></p>	<ul style="list-style-type: none">• För att elever ska kunna utveckla sin tanke och lärande är det viktigt att få uttrycka sig skriftligt på olika sätt genom korta och längre skrivuppgifter, både analogt och digitalt, varje dag, redan från årskurs 1.• Det är bra att vi lärare planerar för hur alla förmågorna lyssna, tala, läsa och skriva kommer med så ofta det är möjligt.• Att få möjlighet att utveckla sin skrivning både analogt och digitalt redan från årskurs 1 är nödvändigt för att eleven så snart som möjligt lär	<p><i>Alla årskurser</i></p>

	<p>sig att koppla ihop grafem och fonem. Att formulera sina ord på lärplattan (vid behov med talsyntes) ger en hävstång till lärandet.</p> <ul style="list-style-type: none">• Det är även utvecklande att få dela de skriftliga tankarna med andra och ibland få ge varandra kamratrespons.	
--	---	--

Spelar läsning någon roll?

Nio av tio ord vi använder har vi lärt oss från skriven text.

En sjuåring har ett ordförråd på ca 5000 -7000 ord.

En sjuttonåring som läst och/eller lyssnat regelbundet till texter har ca 50 000 – 70 000 ord i sitt ordförråd.

En sjuttonåring som inte har läst/lyssnat till texter har endast ca 15 0000 – 17 000 ord i sitt ordförråd.

Så stor är skillnaden!

En vuxen behöver ett ordförråd på minst 50 000 ord för att klara sitt dagliga liv, för att hänga med i nyhetsändringar och för att kunna förstå normal tidningstext, instruktioner och anvisningar vi stöter på i livet.

Så visst spelar läsningen roll!

Källa:
Mats Myrberg (Professor i specialpedagogik)
Ingvar Lundberg (Professor i psykologi)